

19. МОНИТОРИНГ СИСТЕМ (СИСТЕМ ПРАЋЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ)

Квалитет животне средине се дефинише као скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот, а као стање животне средине које се исказује физичким, хемијским, биолошким, естетским и другим индикаторима. Управо неодговарајући критеријуми и одређени индикатори доводе до проблема неефикасног праћења стања животне средине. Праћење (или мониторинг) стања и квалитета животне средине обухвата низ радњи које као циљ имају добијање поузданих података о стању и загађењу животне средине. Ове радње су мерење присуства загађујућих материја, обрада резултата и извештавање. Мониторинг се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине које обухвата праћење природних фактора, односно промена стања и карактеристика животне средине, укључујући и прекогранични мониторинг, и то: ваздуха, воде, земљишта, шума, биодиверзитета, флоре и фауне, елемената климе, озонског омотача, јонизујућег и нејонизујућег зрачења, буке, отпада, рану најаву удеса са праћењем и проценом развоја загађења животне средине, као и преузетих обавеза из међународних уговора. **Мониторинг представља организацију посебног информционог система за праћење и анализу стања животне средине, пре свега у погледу загађивања и ефеката загађивања.**

Постоје веома јасни разлози због којих је потребно организовано и стално праћење стања животне средине.

Пре свега, мониторингом се могу идентификовати загађивачи и ниво загађивања који они узрокују, чиме се стварају услови за дефинисање мера заштите, доношење одговарајућих и правовремених одлука и реаговање у акцидентним ситуацијама.

Редовни мониторинг обухвата – мониторинг квалитета ваздуха, акватичних екосистема, квалитета земљишта, угрожених биљних и животињских заједница, мониторинг инхалаторних алергена и мониторинг нивоа електромагнетног зрачења. Прикупљени подаци се обрађују и служе за формирање информационог система и извештавање јавности.

Податке о квалитету животне средине користе различите стручне службе, чиме се олакшава доношење одлука, правилан избор мера и активности, у области урбанизма, комуналног уређења, планирања и изградње, здравствене заштите људи и животиња, пољопривреде, водопривреде, туризма, образовања итд. Организовано праћење стања и квалитета животне средине започело је у Србији 2002. године.

Влада Србије утврђује критеријуме за одређивање броја и распореда мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података.

Биолошки мониторинг састоји се у праћењу акумулације загађујућих материја или њихових штетних састојака у ткивима и органима и одговарајућих биохемијских, морфолошких, физиолошких, патолошких промена код јединки, популационо-еколошких промена код биљака и животиња.

Ораганизми индикатори су посебни организми посебно осетљиви на дејство загађујућих материја па њихово присуство или одсуство говори о стању загађености животне средине. Напр.

планктонски организми у води, рибе и бескичмењаци који тамо живе.

Неке врсте животиња осетљиве су на присуство угљен монооксида што је случај са канаринцима (птице), мишеви (сисари) што је искоришћено у рударству.

Подсистеми мониторинга су;

-систем контроле: атмосфере, хидросфере, земљишта, биосфере

-систем контроле фактора и узрока деловања-извора загађења

-систем контроле на основу праћења(мониторинг физичких, хемијских и биолошких показатеља).

Домаћи задатак:

На сајту Агенција за заштиту животне среине, на почетној страни видећеш податаке за ваздух, воду, полен, отпад, ... На делу где су **емисије**, на **мапи која је жуте боје** лево, не триторији **Београда** пронађи податке за : **термоелектране Никола Тесла у Обреновцу, НИС, Галенику**. Са леве стране ове мапе имаш податке о постројењу, емисије у ваздух, емисије у води, управљање отпадом.

1. За датум када си радио одреди:
2. за дато постројење податак о загађивању емисија у ваздух—**само први податак**
3. за дато постројење податак о загађивању емисија у вду—**само за први податак**

20. НАЦИОНАЛНИ ПАРКОВИ

Заштићена подручја су подручја која имају изражену геолошку, биолошку, екосистемску и/или предеону разноврсност и због тога се актом о заштити проглашавају заштићеним подручјима од општег интереса. Поред наведених вредности, дефинисана су и станишта врста птица и других миграторних врста значајних у складу са међународним прописима, која се могу прогласити за заштићена подручја од општег интереса. Вредновање, односно утврђивање вредности и значаја заштићеног подручја, према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Сл. гласник РС“, бр. 97/15) врши се у односу на израженост главних природних обележја, појава и процеса од интереса за заштиту подручја, као и функције и намене подручја. Сходно томе, заштићена подручја се сврставају у 3 категорије: од изузетног (међународног, националног), великог (покрајинског/регионалног) и локалног значаја.

Заштићена подручја су класификована у 7 врста, и то: строги резерват природе, специјални резерват природе, национални парк, споменик природе, заштићено станиште, предео изузетних одлика и парк природе.

Највиши ступањ заштите у Србији имају Национални паркови. То су већа подручја са разноврсном очуваном флором, фауном и екосистемима као физичко географским одликама и културно-историјским вредностима. У Србији овај статус имају : Фрушка гора, Ђердап, Копаоник, Тара, Шар планина.

Домаћи задатак:

1. Покушај преко различитих извора знања да нађеш примере за : Националне паркове/**Фрушка гора, Копаоник, Шар планина**/, у Србији. Можеш да користиш податке Завода за заштиту природе.

-можеш направити презентацију или

-можеш да напишеш текст о неком националном парку/текст би мребало да има и слике/

У раду треба да се налазе: подаци о томе где се налази Н. Парк, о географском подручју: планина, река, о клими, о биљном свету, о животињском свету, о томе шта је заштићено?

Упозорање:

Фрушка гора – раде **само ученици чије презиме** почиње у азбуци словом **А до И**, и они чије презиме почиње словом И.

Копаник – раде **само ученици чије презиме** почиње у азбуци словом **Ј до Р**, и они чије презиме почиње словом Р.

Шар планина– раде **само ученици чије презиме** почиње у азбуци словом **С до Ш**.

Значи радиш само 1 Национални парк у зависности од почетног слова свог презимена.

Рок за домаћи задатак је: 25.05.2020